

22.47x20.24	31	עמוד 4	שעות 24	ידיעות אחרונות -	08/11/2011	29498779-5
עין גדי קבו - 36428						

פקח הטבע שמוצא בו פה ושם דגים,
המומחה ליופי שמפיק ממנו קרמים והגיאלוג
שמבלה שעות בתוך הבולענים הסמוכים.
יגאל סרנה התלווה לאנשים שמגלים בכל יום
מחדש שים המלח הוא כבר פלא עולם, ומקווים
שמעכשיו נשמור עליו קצת יותר

יגאל סרנה | עמ' 4

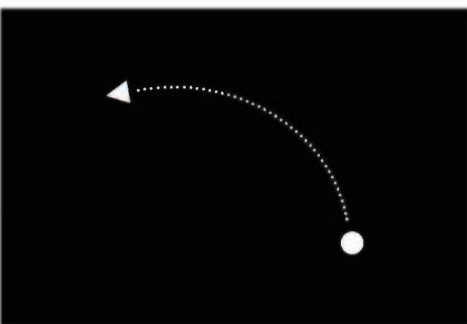
נציבי המלח

26.48x33.26	32	4	עמוד	24 שעות	08/11/2011	29498765-0
עין גדי קבו - 36428						

ז'בו

אלי רז

לו עץ לחם הקופים הזה שפרחיו לבנים, כמי שנעקר הרגע מהכוכב של הנסיך הקטן או מלב קונגו. גזע עצום כמו פיל, עגול ומלא עיניים ולו צמרת עצומה. ריח המלוח על המים ודלת לחדר נעים אחרי עייפות הדרך הארוכה. "פה כולם ישנים היטב בגלל הים או האוויר ואין נרודי שינה", אומר לי החבר ז'בו שבא לכאן דורות לפני.

אבל שנתי נרדה מחמת משהו ליד ים המלח.

ז'בו משורר המלח

הוא איש קטן קומה ועטור זקן עבות כמין גמד גינה חכם שרוב חייו עברו לצד המים המלוחים. מלא ירע חובק עולם כרבים פה, כאילו מילא המקום העתיק הזה את החי לצידו בפרטים ובהבנה, ואין האדם נשאר גרפה וסכל. זבולון לויים, זה שמו המלא, נולד בשדאן, איראן, בא ממשפחה אמידה, אך חמישים שנים הוא מתפרנס פה כמכונאי וכנאי, מסגר ברזל וגם פסל של שיש ומלח. "אם היה פה חול במקום הים, אנשים רבים יותר היו חולים", הוא מתייחס לים המלח כאל שיקוי פלאים שכל השותה ממנו מחלים. "כל יום הים שונה", אומר ז'בו ועיניו נוצצות מאחורי משקפיו בחררו התכליתי והצנוע כחרר רוק צעיר. "אין יפות כמו זריחות הירח על המים". זה מושג חרש שלמדת: זריחת ירח. אין פה שקיעות בשל מיקומם, רק זריחות שמש וירח על פני מים. "פס זהב על פני חלקת מים שחורים. והכל נקי והטבע במערומיו. בלי שיחים ועצים. ומי המעיינות המתוקים נחים על פני הים המלוח והרוח משחקת בהם ומציירת פסים לבנים וצורות אחרות בלי הרף. ציור מתוק על ים מלוח. כעל פני לוח ציור ענקי שמשתנה. וכשאינו רוח זוהי מראה שמשקפת את העולם: הרים וצוקים ושמיים". כך סח לי ז'בו הנחמד כמשורר המלח.

"וכשאני נכנס למים אני חש שחרור והאוויר בא ממערות המלח וישנים נהרר". הוא מרבר גם על התחלפות העונות. הנסיגה של הקיץ שכל שנה גורע מטר מעומק הים ויוצר מדרגה חדשה על הקרקע. בים המלח הוא מביט כביצירת אמנות גדולה של הטבע. "ובטבע אין טעויות."

לילה, הירידה התלולה אל ים המלח נראית כמסע אל סוף העולם. לבית הקפה קוראים הצ'אנס האחרון, הנחל הוא אוג, אחר כך סוכות השאנטי של הכדים ומישורי הבוץ האפלים של נסיגת המים ואור הירח הניתז מהמשטח הממורק של ים המלח הכי עמוק בעולם. "אחד ויחיד במינו", אומר לי הגיאולוג אלי רז. "כי אגמים מתוקים כמו הכנרת יש מאות אלפים, ואגן מלוח ועמוק כל כך יש רק אחד". רז הוא מן ה"מלוחים", אותם חסידים – אוהבים שחיים על שפת הימה ששטחה כשש מאות קמ"ר וחוקרים אותה וחיים ממנה כדייגי ים שאין בו דגים, חרדים לגורלה, וכשהם רוצים להירגע הם צפים בה על גבם. "שלווה גדולה פה", אומר לי פקח שמורת עין פשחה שהיה פעם נער חרדי. "אולי זה מהב"רום". זו השלווה שחש גם מי שבא מן המאמינים באל ונטש ונרד עד שהגיע לים המלוח.

אחר כך ריח נפלא מהשיחים המלוחים שעל שפת הים, ושלטי בית הערבה ומערות קומראן ומגילות ים המלח. החושך מלא ניחוח מאובק כצופן סוד עתיק והכביש ארוך ומתעקל וצה מצידו האחד נפער הים ומהאחר תלוי מצוק ההרים ושלטי "זהירות בולענים!" כאילו יכול אדם להיזהר מפני הרגע שבו נפצרת הארמה תחת רגליו לעומקים עצומים. אבל אני חש בטוח על הכביש, והעולם נראה יציב בבואי אל שערי קייבוץ עין גדי המואר כפנינה על הגבעה הסלעית. ושם, בלב הישימון, נפתח פתאום גן מופלא שנטעו לפני חמישים שנים הראשונים ובו דשאים ועצים טרופיים וגם עץ באובב. עומד

ז'בו: "בטבע אין טעויות. אין יפה ואין מכוער, אין מוסרי ולא מוסרי. אתה פועל נכון, אתה שורד. ייבשנו את הים, שאבנו והוצאנו מינרלים ואכלנו אותה. אבל אני לא נבהל, ימצא גם הפתרון"

ים המלח | 24 שעות

כשהירח זורח על המלח

חבר הקיבוץ שעניו נוצצות כשהוא מדבר על ים המלח, המיקרוביולוג שמכהן כד"ר ליופי בספא הכי עתיק בעולם והחוקר ששרד 14 שעות בתוך בולען כיונה במעי הדג. לקראת ההכרעה בתחרות שבעת פלאי עולם הטבע, ביקר יגאל סרנה בים המלח ופגש שם את האנשים שחיים לשפתו, מכורים אליו, וחרדים כל כך לגורלו

יגאל סרנה

צילומים: שאול גולן

26.68x33.52	33	4	עמוד	24 שעות	08/11/2011	29498766-1
עין גדי קבו - 36428						

אלי רז: "האבק שקע ובקירות הבור נראו סדקים שהפרידו מסות גדולות של חומר נוטה ליפול. חששתי שמפולת נוספת היא רק עניין של זמן והתחלתי לכתוב בחיפזון מכתבי פרידה"

חלק כפרסומת למוצריו. "אולי כי השמש פה מסוגנת היטב", הוא אומר. לא נראה לי שהוא מגיח קרם לילה. אפילו חברו גבי פלקסה, שהיה אחראי גידולי השדה של קיבוץ קליה והוא ארגונינאי צוהל וצורב שמש, נראה חלק פנים יחסית לפלחים בני גילו.

"התחלנו את המחקר מסיפורי הסבתא, שב-צאתך מים המלח יש לך עור תינוק וכל אותן אגדות שהולכות עד ימי קליאופטרה", אומר לי מאור. "ומצאנו שיש בסיס לכל". עסק עולמי צמח, שמגלגל עשרות מיליוני דולרים בשנה. "יש ניסיון של אלפי שנים של טיפולי מרפא בלי תופעות לוואי", אומר לי מאור שקם כל בור-קר בחמש ויוצא לרכוב או ללכת על שפת המים. "ים המלח נשאר חירה עבודה. לא השכלנו לחיות איתו ולהגן עליו מפנינו. לא לקחנו אחריות על מעשינו". כרבים אחרים יהיה גם הוא מאושר אם יבחר הים כאחד משבעת פלאי הטבע העולמיים וייווצר לחץ בינלאומי על ישראל וירדן לפעול מיד להצלת הים. הפתרון שנראה לו מעשי מכל ההצעות הוא התפלה מסיבית של מי הים התיכון

חיפוש אחרי תיקון טייל להודו, עבר עם סוסים והיה חקלאי בערבה, עד שהתגלגל לשמורת עין פשחה ומצא בית במצפה שלם.

ופה אתה שלם?

"שמת. זה המקום הכי נמוך בעולם עם אנר-גיה חזקה וניגודים עזים: מעיינות מתוקים בים מלוח, ירק ויובש, הרים ועמקים. אולי גם הברום עושה אנשים שמחים", אומר מי שהיה פעם הנ-ערוץ אברהם ברילמן כשאנו מדוממים את רכב המאיל והולכים בשקט של אור ראשון, זולת רחש חיות בסבך וצליל זרימת מים מתוקים בין הקנים. הוא מראה לנו את השבילים החבויים ואת הדקלים שנשרפו אך ממשיכים חייהם בש-כיבה. את הסוף וקני הסוכר והסמר הערבי, את קיניהם של דרורי הירדן שתלויים על העצים כפרח זרדים, את תנועתה של הגמלה האורגת ואת חיי ברקנית האשל. הוא מספר לנו על דגי גוית ים המלח שמתקיימים בשכבת המתוקים שעל ים המלח כדובי קוטב על קרחונים. מענפי האשל לידנו נוטפים אגלי טל מלוח ומונעים מצמחים אחרים לגזול את המים. הכל טריקים של השרדות הטבע. אבל יד האדם כברה מאוד על הים לכלותו.

מאור והמלכה קליאופטרה

לד"ר זאבי מאור היה דוד בשם אוטו לוקס שעבד כטבח מלון קליה טרם ימי המדינה. בן גוריון התארח שם בליל כ"ט בנובמבר 1947 ופולה מנעה מן האורחים להקיפו כי ידעה כמוהו שמעתה יתחילו צרות גדולות. מטוס הדואר האנגלי היה נוחת פה וממשיך להודו של האימפריה הבריטית. אחר כך חלפה תהילת עולם. המלון נחרב במלחמת 48, אבל לפני כארבעים שנים חזר החייל זאבי מאור לקליה עם הנח"ל ונשאר פה.

הוא עבר במטעי התמרים ולמד אגרונומיה וביוטכנולוגיה, ומאז שהוקם מפעל אהבה לתכ-שירי היופי של ים המלח הוא מכהן כד"ר ליופי בספא הכי עתיק בעולם. פה הפיקו את בושם האפרסמון ושמן המור וארס נחשים ותכשירי מרפא ויופי לקליאופטרה ומלכים אחרים לפני אלפי שנים וידעו כי למינרלים סגולות מרפא. מאור עצמו, שהוא כבן חמישים וחמש, עור פניו

אינן יפה ואין מכוּעה, אין מוסרי ולא מוסרי. אתה פועל נכון – אתה שורד".

ופענינו?

"נגענו בטבע, קילקלנו, ייבשנו את הים, שאבנו והוצאנו מינרלים ואכלנו אותה. אבל אני לא נבהל, ימצא גם הפתרון". הוא איש תזונתי מאוד ואופטימי למרות מכות שחטף בחייו והוא מוביל אותנו בלילה בגן בו נח קיבוץ עין גדי, רץ מבאובב לבאובב, יש כארבעים ושבעה, ונוגע בעץ כותנה ברזילאי. כגמד בגנו. "החוכמה היא כמו באובב", מצטט ז'בו פתגם אפריקאי. "איש אינו יכול להקיף אותה". בשמיים החשוכים זוהרים כוכבים והאוויר רענן ומבושם – מלחים ומתקפרחים.

אבי בר והנמלה האורגת

בחמש ועשר דקות בראשית הבוקר מבריל פס דק בין הים ליבשה ומצטייר רכס ההרים. זה הזמן שגן הקיבוץ מתמלא לא אחת שועלים מואדי השועלים ויעלים חסרי פחד אדם מן המצוקים. "לפעמים שומעים", אומרת לי החברה היעילה מירב איילון, "את נקישת קרני היעלים הנל-חמים בעונת ההזדווגות או את נאקות הצבות הסודאניות". מתעוררת גם משפחת שפני הסלע שחיה בין קברי ותיקים בבית העלמין וזו שחיה על גג חדר האוכל.

באור ראשון ענוג אנו דוהרים צפונה. שומר בדואי מנומנם פותח לנו את שערי שמורת עין פשחה שלוש שעות טרם זמן ובחדר אחד מתעורר הפקח אבי בר. רכב המאיל הירוק מותנע ואנו נכנסים לשמורה ורואים כמה רחוק הים המתייבש. משטחי בוץ עצומים טובעניים משתרעים עתה למרחקים והאדמה מבותרת ערוצים שנפערים בעת שנחלי מים מתוקים ורופים אחרי קו הים המתרחק.

אבי בר, פקח צורב שמש ששרוך צבעוני שזור בשערו ועגיל בגבתו, וכולו רוח שמורות הטבע, היה פעם בן משפחה ירושלמית חרדית של 12 ילדים. כבר בילדותו, הוא מספר לי בשבתנו בצל אשל, חש מחנק באותו עולם סגור בר' אמותיו, אסף נחשים ועקרבים ולבו יצא לטבע. לפני 15 שנים נולד מחדש, כשהלך לנחל חרדי והלאה משם לעולם, מצא משפחה מאמצת חמה, וכי

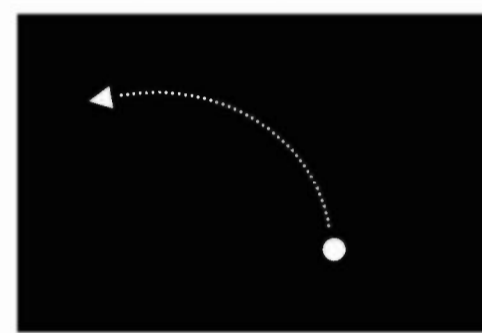
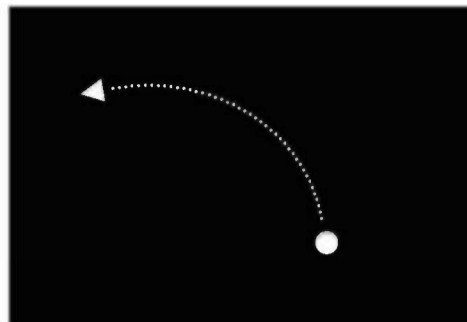
והזרמתם לכנרת וממנה, ררך הירדן, לשיקום ים המלח. כשאנו מדברים, צוללים חוקרים סקוטים בים ומנסים לברר האם מים מתוקים או שמא חיידקים שמכרסמים במלח יוצרים את הבולענים המאיימים לזלול כל מה שהוקם פה בעמל רב.

אלי רז ויומן הבולען

ארבע עשרה שעות ישב הגיאולוג והמומחה לים המלח אלי רז בתוך בולען, כיונה במעי הרג לפני שמונה שנים. לו זז, היה המקום הופך לקברו והוא איש קומפקטי וקפיצי בעל פני שדון הוני שאינו נח לרגע. גם בשבתו שם, מצפה להצלה, רשם על נייר טואלט את יומן הבולען: "בערב סוכות בשעה 06:50 ביקשתי מנועם את ג'יפ החילוץ לגיחה לנחל חבו, כדי לתעד כמה בורות חדשים... מעט אחרי שבע, בעת שעסקתי במדידות סמוך לבור, קרסה הארמה תחתני ונפלתי פנימה. השעתיים הראשונות היו דרמטיות מאוד; חושך, דימיתי שאני קבור בתוך מפולת ואינסטינקטיבית חת-רתי בכל הכוח למעלה. לשבריר שנייה חשבתי שהתעוורת, או שככה זה בעולם האחר, ואז החל להסתגן אור מבעד לאבק והפך בהדרגה לכתם עגול וכחול של שמיים.

"בראש ערימת המפולת נוכחתי שאני חן, רואה, בריא ושלם. חגורת הבטן עדיין צמודה, ובה מצלמה, פלאפון, מצפן, עט ופתק עם ציונים כלשהם. הפלאפון לא הועיל כבור. האבק שקע וכי-קירות הבור נראו סדקים שהפרידו מסות גדולות של חומר נוטה ליפול, שכלל גם הרבה אבנים גדולות. לטפס על החומר הבלתי יציב הזה

26.34x33.59	34	4 עמוד	24 שעות	ידיעות אחרונות -	08/11/2011	29498768-3
עין גדי קבו - 36428						

שמעון שוקרון זוכר את הופעת הבולען הראשון ליד ביתן מתרחצים. איך סתמוהו בחשאי ואיך שב נפתח עד שבלע עובדת. אז נעלו הכל, ורק הוא נשאר לגור ולשמור על שנעזב

לא בא בחשבון. חששתי שמפולת נוספת היא רק עניין של זמן והתחלתי לכתוב בחיפזון מכתבי פרידה..."

רק בערב נמצא רז וחולץ ומאז חזר לסורו. מתרוצץ. מזהיר, מסמן את אלפי הבולענים הקיימים והבאים בתור אם לא ייעשה מעשה להצלת הים. רוקם תוכניות. מטפס בבקרים עם אור ראשון על ההר לצפות בים. "רק לשכב עליו ולהירגע כבעבר כבר איני יכול, כי כשאני נמצא שם מתחילה לכרסם בי המועקה". אין שלוה למי שיודע. ואלי רז יודע ומייעץ ומנבא. מציע בתקיפות ליישם את חלופת ההתפלה והזרמת המים לכנרת ומשם לפה מיה. הוא לוקח אותי לחוף קטן שבו מתרחצים כמה רוסים בוצניים ובקתת המציל ניצבת על גלגלים כדי לדרוף אחרי הים הנסוג.

סמוך לשם כבר נגטשו מטעי התמדים המתוקים של עין גדי מחמת הבולענים וכפר הנופש שעל הים נעזב לנפשו. כשאנו באים יושב ליד גדר האזהרה שמעון שוקרון שהגיע כנער לפני ארבעים ושלוש שנים לים המלח ונשאר מאהבה לים, להרים, לנחלים לשיטפונות שכולם מדי ברים עליהם, אותה התפרעות טבע בחודפים

גשומים, כשחול ואבק הופכים לזרם מים אדיד ששוטף הכל. שוקרון זוכר את הופעת הבולען הראשון ליד ביתן מתרחצים. איך סתמוהו בחשאי ואיך שב נפתח עד שבלע עובדת. אז נעלו הכל, ורק הוא נשאר לגור ולשמור על שנעזב. כל חודש רואה שוקרון כיצד פועדת האדמה פיה, ובולעת נתח אחרי נתח, כמפלצת המעני-שה את האדם על חטאיו. בשעה הזאת כבר עז האור ומצנץ מחופי המלח כמתיבת אוצר ואנו רוהרים חזרה צפונה.

עוד 3 ימים

כך מצביעים לים המלח

תחרות שבעת פלאי עולם הטבע מגיעה לשלב הסופי והמכריע. ים המלח העפיל לגמר שבו נותרו 28 מתמודדים מתוך מאות, מהם יבחרו שבעה, והוא נחשב לאחד המועמדים המובילים לזכייה.

משרד התיירות ומשרד ראש הממשלה קוראים לציבור להתגייס ולהצביע למען ים המלח. "זכייה בתואר תביא לצמיחה בתיירות ובכלכלה", אומרים במשרד התיירות. "ידיעות אחרונות" ו"ynet" נרתמים לעידוד ההצבעה כדי שהים שלנו יזכה בתואר פלא עולם.

ניתן להצביע עד 11 בנובמבר 2011 באמצעות אסי-אם-אס למספר 2244 עם המילים: ים המלח או بحر الميت או DEAD SEA, או באתר משרד התיירות: www.new7wonders.com או באתר התחרות: www.goisrael.gov.il

משרד ראש הממשלה
משרד לתיירות פטולה אזור
משרד התעשייה המסחר והתעסוקה
משרד החוץ

עושים מהפכה בתיירות
יפעת
www.goisrael.gov.il